

BÁNHEGYI MÁTYÁS – TÖRÖK JUDIT – DÓSA ILDIKÓ –
FAJT BALÁZS

Egyetemi hallgatók a felsőoktatási nyelvvizsga- követelmények eltörléséről és azok következményeiről: gazdasági képzésben résztevők véleményei kismintás kutatás alapján

TANULMÁNYOK

ÖSSZEFOGLALÓ

A felsőoktatást érintő, 2022 nyarán napvilágot látott, nyelvvizsga-kötelezettséget eltörlő kormányintézkedések értelmében a nyelvvizsga a jövőben esetlegesen teljesen elveszítheti jelentőségét a felsőoktatás szintjén, és okafogyottá válhat, ugyanis a fenti szabályozás értelmében a felsőoktatási intézmények saját hatáskörben dönthetnek majd arról, hogy előírják-e nyelvvizsga megszerzését kimeneti követelményként. A döntés lehetőséget biztosít arra, hogy a felsőoktatási intézmények egy részében vagy azok egyes képzésein a 2024-es tanévtől felmenő rendszerben államilag elismert nyelvvizsga nélkül is lehessen majd diplomát szerezni. Jelen kutatásban a kormánydöntéssel összefüggő és ennek hatására a nyelvvizsgázással kapcsolatos hallgatói attitűdöket és véleményeket empirikus, kismintás vizsgálat során kvalitatív módszerekkel igyekeztünk feltárni. A vizsgálat keretében egyetemi hallgatók e témáról szóló házi dolgozatait ($n = 19$) elemeztük. Eredményeink azt mutatják, hogy a kutatásban részt vevő hallgatók hasznosnak tartják a nyelvvizsgákat és magát a nyelvtudást. A felsőoktatási tanulmányok alatt és után a nyelvtudás megszerzését többféle módon látják lehetségesnek. A válaszadók a nyelvvizsgázás motiváló hatása mellett a valós élethelyzetekben előhívható és a szakmai célú nyelvtudás fontosságát hangsúlyozzák.

Kulcsszavak: *felsőoktatás, idegennyelvtudás, motiváció, nyelvvizsga, nyelvvizsga-kötelezettség, nyelvvizsga-moratórium*

1. BEVEZETÉS

Magyarországon az idegennyelv-tanulás problémái és az idegennyelv-tudás hiánya az 1990-es évektől kezdődően jelen vannak, éppen ezért a rendszerváltás óta folyamatos az igény a működő és hatékony nyelvoktatás-politika kidolgozására (*Farczádi Bencze, Jakus, Kránicz, Öveges és Perge, 2020; Öveges és Csizér, 2018; Einhorn, 2015*). E problémák ugyan vélhetően a közoktatásban gyökereznek (*Öveges és Csizér, 2018*), leggyakrabban mégis a felsőoktatásban csúcsosodnak ki, hiszen ezen a ponton várja el a hallgatóktól az oktatási rendszer, hogy sokéves idegennyelv-tanulásukat lezárva a munkavégzést és továbbképzést lehetővé tevő idegennyelv-tudással kerüljenek ki az egyetemekről. Sajnos ez a kívánt cél nem minden hallgató esetében valósul meg. A munkaerőpiac azonban elvárja, hogy a végzős hallgatók valóban jó nyelvtudással rendelkezzenek, és ne pusztán nyelvtudást igazoló dokumentumokat tudjanak bemutatni. Többek között talán ezen elvárásra is tekintettel a 2022 nyár végén napvilágot látott nyelvvizsga-kötelezettséget eltörlő kormányintézkedések 2024-től az egyetemek saját hatáskörébe utalják, hogy be- és kimeneti követelményként megszabnak-e nyelvvizsga-kötelezettséget végzettjeik számára. Vélhetőleg ezzel az intézkedéssel a piac által vezéreltté válik a felsőoktatási intézményekbeli idegennyelv-kötelezettség szabályozása.

Hallgatói és oktatói nézőpontból a motiváció és a tanulási célok tekintetében releváns téma, valamint a jövő hallgatói tendenciáit is előrevetítő kérdés, hogy hogyan

vélekednek erről az intézkedésről azon egyetemi hallgatók, akik az egyetemi felvételikor már nyelvvizsgával rendelkeztek, és akik számára a diploma megszerzéséhez felsőoktatási intézményük nyelvvizsga-kötelezettséget írt elő. Annak érdekében, hogy erről közelebbi képet kaphassunk, vizsgálatot készítettünk egyetemi hallgatók körében; jelen kutatásunk során arra voltunk kíváncsiak, hogy a résztvevők hogyan értékelik ezt a

helyzetet, illetve hogy szerintük az intézkedésnek milyen jövőbeni következményei lehetnek.

Tanulmányunk háttérként a magyarországi idegennyelv-tudás hely-

zetével és a felsőoktatás tekintetében a nyelvvizsga-kötelezettség törvényi szabályozásával foglalkozik. Ezt követően a kutatás módszerét, továbbá annak eredményeit, valamint a kapcsolódó főbb megállapításokat és összefüggéseket írjuk le.

számos pozitív rendelkezés és törvényi szabályozás lépett életbe

2. OKTATÁSPOLITIKAI HÁTTÉR

A rendszerváltástól kezdődően nem mondható el Magyarországról, hogy listavezető lenne az idegennyelv-tudást tekintve: még az 1990-es éveket jócskán követő, 2016-os Európai Unió felmérése is azt mutatja, hogy a magyaroknak csak 42,4%-a vélte úgy, hogy beszél legalább egy idegen nyelvet (*Eurostat, 2016*), ami korántsem nevezhető jó eredménynek. A rendszerváltást követő három évtizedben az idegennyelv-oktatás fontosságát hangsúlyozó számos pozitív rendelkezés és törvényi szabályozás lépett életbe, részletesebben lásd *Farczádi Bencze és mtsai. (2020)* és *Fajt, Bánhegyi, Vékási és Cseppentő (2022b)*. A felsőoktatás terén az

idegennyelv-oktatás kapcsán az első rendelkezés az 1993. évi LXXX. felsőoktatásról szóló törvény volt, amely felsőoktatási kimeneti követelményként rögzítette, hogy a diploma megszerzéséhez legalább egy államilag elismert, középfokú komplex nyelvvizsgával szükséges rendelkezni. A törvény hatályba lépése óta fokozatosan rajzolódott ki, hogy önmagában egy törvényi rendelkezés nem elegendő ahhoz, hogy a nyelvtanulók sikerrel nyelvvizsgát szerezzenek.

Az Európai Unió tagjaként Magyarország lakosságának 30,2%-a rendelkezett felsőfokú végzettséggel 2016-ban (*Európai Bizottság*, 2017), az előrejelzések pedig már ekkor is azt mutatták, hogy egyre több munkakör csak a végzettséggel lesz betölthető (*Európai Szakképzés-fejlesztési Központ*, 2010a; 2010b). Erre tekintettel Magyarország célul tűzte ki, hogy 2020-ra a 30–34 éves korosztályban a felsőfokú végzettségűek arányát legalább 40%-ra

százalékra növeli (*Európai Bizottság*, 2017). A végzettség megszerzésének számos esetben a nyelvi kimeneti követelmény teljesítésének elmaradása jelentett akadályt. Az ország vállalását elősegítendő a Magyar Kormány 2014 és 2019 között több diplomamentő-programot is hirdetett azzal a kiemelt céllal, hogy segítsen azoknak a leendő diplomásoknak, akik nyelvvizsga hiányában nem tudták átvenni a diplomájukat.

Azonban mivel a diplomamentő-program sem feltétlenül bizonyult elég hatékonynak abból a szempontból, hogy erőteljesen növelje a nyelvtudással és e nyelvtudás meglétét elvileg igazoló nyelvvizsga-bizonyítvánnyal rendelkező egyetemi hallgatók számát, az újabb szabályozások már inkább

arra törekedtek, hogy a tanulók még a középiskolai tanulmányok alatt szerezzék meg a szükséges nyelvvizsgát. Ennek értelmében 2014-ben a felsőoktatási felvételi eljárásról szóló 423/2012. kormányrendelet módosítása úgy rendelkezett, hogy 2020-ra a felsőoktatásba való belépéshez minimális bemeneti követelmény legyen a B2-es szintű, komplex nyelvvizsga (*Fekete és Csépes*, 2018). Ezzel a szabályozással a Magyar Kormány elsősorban a nyelvvizsga hiányában kiadott diplomák helyzetét próbálta megoldani. A statisztikai adatok szerint azonban a több éves felkészülés nem bizonyult elégnek ahhoz, hogy a közoktatás és a diákok teljesítsék ezt az elvárást (*Teczár*, 2019); érdemes azonban megjegyezni, hogy *Csizér és Öveges* (2021) szerint a közoktatásban tanulók a nyelvvizsgákat lényeges motiváló erőnek tartják. Az adatok alapján 2018-ban az egyetemi és főiskolai alap- és osztatlan képzéseken tanuló hallgatók csupán 69%-a rendelkezett középfokú nyelvvizsgával (*Czervan*, 2019), ami előrevetítette, hogy a szabályozást nem lehet majd sikerrel bevezetni.

Bár a fenti rendelkezések mindegyike pozitív, a problémát hosszabb távon rendezni kívánó szándékot tükröz, a heves szakmai, negatív visszhangok hatására és az egyetemeken féltreírások engedve a kormány 2019-ben visszavonta a kötelező bemeneti követelményként rögzített nyelvvizsgával kapcsolatos szabályozást. Sőt, 2020-ban és 2021-ben a nyelvvizsga-moratórium eredményeképpen – a COVID-19-pandémia-helyzetben – közel 120.000 diplomát adtak ki nyelvvizsga nélkül. E rendelkezés

önmagában egy törvényi rendelkezés nem elegendő ahhoz, hogy a nyelvtanulók sikerrel nyelvvizsgát szerezzenek

társadalmi igazságosságát azonban erősen megkérdőjelezte a szakmabeliek egy része (Fajt és mtsai., 2022b). Lényegében a 2020-as és a 2021-es nyelvvizsga-moratórium már a nyelvtudás bizonyítvánnyal történő igazolhatóságától elfelé irányuló törekvések felé mutatott.

A világhárványt követő helyzet után a nyelvvizsgák terén új szabályozási irányt jelelt ki a Magyar Kormány: a 2022 augusztusában nyilvánosságra hozott nyelvvizsgakötelezettséget eltörlő intézkedések értelmében a középiskolai érettségi alkalmával legalább egy idegen nyelvből vizsgát kell tenni, ám 2024-től az egyetemek saját hatáskörben dönthetnek arról, hogy be-

és kimeneti követelményként megszabnak-e valamilyen nyelvvizsga-kötelezettséget. Ez a lépés a felsőoktatás felvételi rendszerének és a felsőoktatási

kimeneti követelményeknek a rendszer-szintű és alapvető módosítását jelenti. A tervezet értelmében a nyelvvizsga mint olyan a felsőoktatás szempontjából a jövőben veszíteni látszik majd értékéből. Az általános felsőoktatási felvételi eljárás során a komplex nyelvvizsga nem ér majd egységes módon (tehát nem feltétlenül jelent) többletpontot (e többletpont kérdéséről saját hatáskörben a felsőoktatási intézmények maguk dönthetnek majd, és döntöttek is már sokan). Ezenkívül a kimeneti követelmények tekintetében szintén a felsőoktatási szereplők határozhatnak majd saját hatáskörükben arról, hogy az intézményükben hirdetett különféle képzéseik tekintetében előírnak-e kimeneti követelményként nyelvvizsgát, és ha igen, akkor milyen vizsga szükséges majd ahhoz, hogy hallgatóik diplomát szerezzenek.

A felsőoktatási intézményeket tömörítő Magyar Rektori Konferencia 2022 szeptemberére ígerte, hogy álláspontját a kérdésben kialakítja (Szalai, 2022); a Nemzeti Felsőoktatási Törvény 2022. december 20-án hatályba lépett módosítása (2022. évi LIX. törvény egyes felsőoktatással, szakképzéssel és felnőttképzéssel összefüggő törvények módosításáról) értelmében pedig minden egyetemnek biztosítania kell hallgatói idegen szaknyelvi ismereteinek fejlesztését a szakmai, képzési célokra tekintettel. Az oktatási szakma vegyes hangokkal reagált (Szalai, 2022): voltak olyanok (pl. Setényi János tanuláskutató), akik szerint ez a rendelkezés

önmagában nem jelentős, mások (pl. Salusinszky András, a Nyelviskolák Szakmai Egyesületének alelnöke) viszont érzékenyen reagáltak, és azt a kérdést vetették fel:

a felsőoktatási szereplők határozhatnak majd saját hatáskörükben

nyelvvizsga hiányában hogyan fognak a végzetek szakmai fejlődésüket elősegítő szakirodalmat olvasni? Budai Marcell, a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája szóvivője arról beszélt, hogy a nyelvvizsga-bizonyítvány megléte nem egyenlő a nyelvtudással, és hogy ez a rendelkezés lehetőség teremt arra, hogy végre ne a végzettséget igazoló papír legyen a tudás mérője, hanem maga a nyelvhasználat hatékonysága.

A rendelet kapcsán nyilatkozó felsőoktatási intézmények (Budapesti Corvinus Egyetem, Budapesti Gazdasági Egyetem, Eötvös Loránd Tudományegyetem) egyetértettek abban, hogy a továbbiakban is fontos marad az idegennyelv-tudás és hogy végzőseiknek magas szintű idegennyelv-tudással kell rendelkezniük, hiszen ez szakmájukban elvárás (Szalai, 2022). A 2022-ben

bevezetett rendelkezés akár merőben átszabhatja az egyetemre készülők és az egyetemi diplomával rendelkezni kívánók hozzáállását a nyelvtanuláshoz és a nyelvvizsgáláshoz.

Vajon hogyan reagálnak a jelenlegi egyetemisták a nyelvvizsga-kötelezettség eltörlésére? Mi a véleményük a nyelvvizsga-kötelezettség módosításáról, és milyen megfontolások húzódnak meg válaszaik mögött? Ennek kiderítése érdekében egyetemi hallgatók között kismintás vizsgálatot végeztünk.

3. KUTATÁSI MÓDSZEREK

A 2022 nyarán felröppent hírek kapcsán és azokra reagálva, valamint a szerzők egy része korábbi nyelvvizsga-moratóriummal kapcsolatos kutatásainak (*Fajt, Bánhegyi, Vékási és Cseppentő, 2022a; 2022b; 2022c*) egyfajta folytatásaként jelen vizsgálatunkban kvalitatív módszerrel igyekeztünk feltérképezni a felsőoktatásban szaknyelvet tanuló egyetemistáknak a nyelvvizsga mint kimeneti követelmény potenciális eltörlését célzó törvényjavaslattal kapcsolatos véleményeit. Ehhez kapcsolódóan vizsgálódásunk során az alábbi kutatási kérdésekre kerestük a választ:

- Mi a résztvevőknek a nyelvvizsga mint kimeneti követelmény megszüntetésével kapcsolatos véleménye?
- Milyen mértékben tartják a résztvevők egyenértékűnek a nyelvtudást a nyelvvizsga megszerzésével, és mennyire tartják fontosnak a nyelvvizsga megszerzését a sikeres munkaerőpiaci érvényesüléshez?

- Mennyire gondolják fontosnak a résztvevők, hogy az idegennyelv-oktatás kötelező része kell hogy legyen a felsőoktatási tanulmányoknak?

3.1 Résztvevők

A vizsgálatot a Budapesti Gazdasági Egyetem Pénzügyi és Számviteli Karának nappali tagozatos, alapképzéses hallgatói között végeztük; mintánkba összesen 19 hallgatót vontunk be, akiket célzott mintavételi eljárás (purposive sampling) segítségével toboroztunk. Erre az eljárásra azért volt szükség, hogy résztvevőink a kutatási kérdéseink szempontjából releváns információk birtokában legyenek. E vezérelv mentén öt-öt olyan hallgatót vontunk be az elsőéves és a felsőbb éves hallgatók közül a kutatásba, akik rendelkeznek nyelvvizsgálással. Mellettük öt felsőbb éves, nyelvvizsgálással nem rendelkező hallgató vett részt a vizsgálatban, valamint négy olyan elsőéves hallgatót kértünk fel részvételre, akinek nincsen nyelvvizsgálata.

3.2 Az adatgyűjtési eszköz

Adatgyűjtési eszközként egy rövid információs célú háttérismertető és utasítás mellett egy kilenc kérdésből álló, otthon elkészítendő, beadandó dolgozatot használtunk. A rövid háttérismertetőben a hallgatóknak – többek között – kifejtettük, hogy a dolgozatban nincsenek jó vagy rossz válaszok, és a kutatás kapcsán a saját véleményükre vagyunk kíváncsiak. A dolgozat megírására pedig olyan hallgatókat kértünk fel, akik az adott félévben nem jártak az egyetemen nyelvi kurzusra, mert ezt a tárgyat egy

a saját véleményükre
vagyunk kíváncsiak

korábbi félévben már teljesítették, és így nem volt valószínűsíthető, hogy a kutatók válaszával kapcsolatos vélt elvárásainak meg akarnak majd felelni. A háttérismertető megfogalmazása és a résztvevők felkérése azért történt így, hogy ezzel is – a lehető legnagyobb mértékben – csökkenteni tudjuk a hallgatói részről történő kognitív torzítást, amelynek során a résztvevők olyan válaszokat adnak meg, amelyekről úgy gondolják, hogy az oktatók vagy az értékelők ezeket szeretnék hallani (social desirability bias). Emellett a korábbi hasonló kvalitatív kutatásainkhoz (Fajt, Török és Kövér, 2021) hasonlóan, itt is leszögeztük, hogy a hallgatók által elkészített beadandó feladatot nem osztályozzuk, így arra csupán „megfelelt” vagy „nem megfelelt” minősítést adunk, amelyek közül előbbit minden időben benyújtott dolgozatra megadtunk, így „nem megfelelt” minősítést csupán azok a hallgatók kaptak, akik egyáltalán nem vagy a határidőn túl nyújtották be a dolgozatukat. Ezzel is minimalizálni kívántuk annak az esélyét, hogy a hallgatók az oktatók vagy az értékelők elvárásai szerinti válaszokat adjanak.

A feladatban szereplő rövid háttérleírás az alábbi információkat tartalmazta

csökkenteni tudjuk
a hallgatói részről történő
kognitív torzítást

A legfrissebb hírek alapján úgy tűnik, hogy a jövőben nem feltétlenül lesz szükséges nyelvvizsgát szerezni ahhoz, hogy valaki megkapja a diplomáját. A diplomaszerezés nyelvi követelményeiről az egyetemek a maguk belátása szerint dönthetnek. Emellett a felsőoktatási felvételi eljárás során nem minden egyetemen fog feltétlenül pluszpontot érni a már megszerzett nyelvvizsga. Kérjük, fejtse ki erről a témáról véleményét az alábbi kérdések mentén.

A kérdések az alábbi kategóriákat ölelték fel: nyelvvizsga-kötelezettség indokoltsága a gazdasági szakokon, felsőoktatási intézményi keretek között történő (kötelező) idegennyelv-oktatás létjogosultsága, a nyelvvizsga megszerzése és a (jó) idegennyelvtudás közötti kapcsolat, a nyelvvizsga munkaerőpiaci haszna, valamint a rendlettervezet esetleges hatása a jövőben a lakosság általános idegennyelv-tanulási motivációjára és hajlandóságára. Az összesen kilenc kérdésre kb. 200-200 szavas válaszokat kértünk.

3.3 Az adatgyűjtés menete és az adatelemzés módszerei

Az adatokat 2022 szeptemberétől október végéig elektronikus módon gyűjtöttük a kilenc kérdésre írott hallgatói válaszok formájában. Az adatelemzést a kvalitatív kutatások konvenciói alapján a megalapozott elmélet (Glaser és Strauss, 1967) tartalom-

elemzés-módszerével végeztük és Elo és Kynigäs (2007) nyomán a következőképpen jártunk el: első körben végigolvastuk a szövegeket és visszatérő témákat, témaköröket igyekeztünk azonosítani, amelyeket kategóriákba rendeztünk és kódokat rendeltünk hozzájuk. Következő lépésként a kódokat összehasonlítottuk egymással, és az egymáshoz hasonló kódokat szükség esetén összevontuk, illetve bizonyos esetekben a kódokon belül újabb kódokat hoztunk létre. Ezután táblázatos formában összegeztük kódrendszerünket, és minden kód esetében összesítettük, hogy azokat hány résztvevő említette. Az elemzési folyamat során végig a kettős tartalomelemzés módszerét

alkalmaztuk, amely a gyakorlatban azt jelentette, hogy két szerző egymástól függetlenül olvasta végig a dolgozatokat, és hozta létre a kódokat, majd ők egymással egyeztetve véglegesítették egy konszenzuson alapuló kódrendszert.

4. EREDMÉNYEK ÉS DISZKUSSZIÓ

Ebben a részben a hallgatók számára feltett kérdésekre írott válaszokat a válaszok elemzése alapján kialakult nyolc témakör köré csoportosítva adjuk közre az alábbi témasorrendben: I. nyelvvizsga megszerzése és a megszerzés (esetleges) nehézségei; II. nyelvvizsga megszerzése a diplomázáshoz; III. az egyetemi idegen nyelvi és szaknyelvi oktatás megítélése; IV. az idegen nyelvű szakmai képzés a tanterv részeként; V. a nyelvvizsga-bizonyítvány és a valós nyelvtudás kapcsolata; VI. a nyelvvizsga fontossága a munkaerőpiacon; VII. a diplomázáshoz szükséges nyelvvizsgakényszer eltörlésének hatásai; VIII. a szaknyelvi órákon való részvételi hajlandóság a diplomázáshoz előírt nyelvvizsga-kötelezettség hiányában.

I. téma: nyelvvizsga megszerzése és a megszerzés (esetleges) nehézségei

A vizsgált dolgozatokat tekintve összesen tíz olyan válaszadó volt, akinek van, és kilenc olyan, akinek nincsen nyelvvizsgálója. Érthetően azok a hallgatók, akiknek megvan a nyelvvizsgálójuk, többségükben úgy nyilatkoztak, hogy nem lehetetlen a nyelvvizsga megszerzése. A nyelvvizsgálóval nem rendelkező hallgatók harmada mondta azt, hogy lehetetlen letenni a nyelvvizsgát az egyetem

megkezdéséig, és csupán egy hallgató írta azt, hogy ez nem lehetetlen. A nyelvvizsgálóval rendelkező hallgatók (négy fő) érdekes módon kiemelik, hogy elsősorban akarat és elhatározás kell ahhoz, hogy valaki megszerezze a nyelvvizsgát az érettségig: „Az én véleményem erről az, hogy aki eléggé elszánt, gond nélkül tud megszerezni még a középiskola ideje alatt legalább egy nyelvvizsgát.” Mások (három fő) megemlítik, hogy sokat segít az, hogy az interneten is használják a nyelvet, illetve filmeket, sorozatokat néznek a tanult nyelven, amely tevékenységekről a korábbi kutatások eredményei alapján elmondhatjuk, hogy va-

az elszántság mellett az anyagi háttér is befolyásolhatja

lóban pozitív hatásuk lehet az idegennyelv-tudásra (Grau, 2009; Fajt, 2021; Józsa és Imre, 2013; Lajtai, 2020). Előkerült az is,

hogy a nyelvvizsga megszerzéséhez több esetben (2 fő) szükség volt kiegészítésképp magántanár segítségére – amit nem mindenki engedhet meg magának. Ebből következően az elszántság mellett az anyagi háttér is befolyásolhatja a nyelvvizsga megszerzését. Olyan válasz is érkezett, amely azt részletezte, hogy a hallgató ugyan járt magántanárhoz, mégsem sikerült neki a nyelvvizsga.

A nyelvvizsga meglététől és az egyetemi évfolyamtól függetlenül a hallgatók kiemelik a megfelelő idegennyelv-tanulási lehetőségek fontosságát. Pozitívumként említik meg azt, hogy már általános iskolában elkezdik a nyelvtanulást, valamint, hogy nyelvi tagozaton vagy nyelvi előkészítő osztályban magasabb óraszámokban tanulhatnak idegen nyelvet. Negatívumként a szakirodalomban is megjelenő problémákat (Csizér és Öveges, 2018; Imre, 2007; Nikolov, Ottó és Öveges, 2009; Nikolov és Vigh, 2012) említene meg a résztvevők: kitérnek az alacsony idegen nyelvi

óraszámra, a több ízben cserélődő nyelvtanárok miatti nehézségekre, a tanár motiválatlanságára, a nyelvtancentrikus oktatásra, illetve ennek következtében a kevés idegen nyelvű kommunikációra, és arra, hogy a tanár sokat használja a magyar nyelvet az óra-vezetés során.

A nyelvvizsgával nem rendelkező hallgatók harmada a sikertelenséget a – hazánkban gyakran érvként használt – nyelvérzék hiányával magyarázza: „[...] még nem alakul ki mindenkinek a nyelvérzéke”. Ez a fajta attitűd a külső körülmények hibáztatását jelzi. E kérdéssel összefüggésben emlékeznünk kell azonban arra, hogy a nyelvérzék kapcsán *Ottó és Nikolov* (2003) megjegyzi, hogy a közhiedelemmel ellentétben a nyelvérzék nem úgy „működik”, hogy valaki vagy rendelkezik vele vagy nem: a nyelvérzék és az ehhez kapcsolódó nyelvérzék mérést tesztek csupán azt tudják előre jelezni, hogy egy adott illető képes lesz-e egy bizonyos idő alatt sikerrel teljesíteni egy nyelvi kurzust vagy sem. *Ottó és Nikolov* (2003) ezért a nyelvérzékre inkább úgy tekint, mint a „tanulás ütemének mérőszámára” (36. o.). Ebből pedig az a pozitívista nézet következik, hogy elegendő idővel bárki meg tud tanulni bármilyen idegen nyelvet, ha van hozzá elég motivációja – utóbbi tehát nagymértékben meghatározza az idegennyelvtanulási folyamat sikerességét (*Dörnyei*, 2005).

Előkerült az is, hogy a szakközépiskolákban a hangsúly a szakmai tárgyakon van, ezért kevesebb idő és energia jut a nyelvtanulásra. Egy hallgató megemlítette, hogy olyan nagy a társadalmi nyomás a nyelvvizsga megszerzésére, hogy ez komoly stresszt és feszültséget okozott neki a középiskolai évek során. Sikertelenségükért többen okolták

nyelvtanárukat, aki nem tudta velük megszerettetni a nyelvet, hanem inkább „terrorizálta” őket az órákon: így még akkor sem tudták megtanulni a nyelvet, ha azt fontosnak tartották, hiszen érzelmi gátakba ütköztek a nyelvtanulás során. A negatív érzelmek – és így a szorongás kapcsán – *Tóth* (2015) rámutat, hogy azoknak a nyelvtanulóknak, akiknek az idegen nyelvi szorongási szintje magas, szignifikánsabban gyenge az idegen nyelvi teljesítménye azokhoz képest, akik kevésbé szoronganak. Így a résztvevők elmondásai alapján is kiemelt szerepe van (vagyis lenne) a középiskolai nyelvtanároknak abban, hogy megszerettessék a diákokkal az általuk tanult idegen nyelvet. Végül pedig elmondhatjuk, hogy nem volt olyan válaszadó, aki azt említette volna, hogy nem fektetett elég energiát a nyelvtanulásba. Érdekes és talán egyben érthető módon azoknál a hallgatóknál, akiknek megvan a nyelvvizsgájuk, a nyelvtanulásba fektetett, saját extra munka a sikeres nyelvtanulás vonatkozásában lényeges tényezőként jelenik meg.

Összegezve: az látszik a válaszokból, hogy a nyelvvizsgával rendelkező hallgatók büszkéek a teljesítményükre, a befektetett energiájukra, míg a nyelvvizsgával nem rendelkező hallgatók többnyire külső körülményekkel indokolják a sikertelenségüket, és kevésbé vállalnak felelősséget azért, hogy a középiskola alatt nem tudták megszeretni a nyelvvizsgát.

II. téma: nyelvvizsga megszerzése a diplomához

Arra a kérdésre, hogy előírt feltétel legyen-e a nyelvvizsga letétele a diplomaszerezéshez, néhány kivétellel egyöntetű választ adtak az

a sikertelenséget a nyelvérzék hiányával magyarázza

elsőéves hallgatók (függetlenül attól, hogy van-e nyelvvizsgájuk vagy sem), illetve a felsőbb éves, nyelvvizsgával rendelkező hallgatók egyaránt. Ezek a vélekedések egyébként hasonlóak az idegennyelv-tanárokkal és idegen nyelven szakmai tárgyakat oktató tanárokkal készített korábbi kutatásaink eredményeihez (Fajt és mtsai., 2022b; 2022c). A válaszadók szerint a nyelvvizsga megszerzése a diplomázás szempontjából lényeges, pozitív dolog, sőt „alap”:

nagyon sok cég – leginkább a nemzetközi vagy multinacionális vállalatok – elő is írja felvételnél a nyelvvizsgát, tehát a nyelvvizsga-bizonyítvány megléte feltétlen előnyt jelent

az álláskeresőknél. A nyelvvizsga megléte több válaszadó szerint is elengedhetetlen, hiszen „*a nyelv fontos a cégek külföldi jelenlétéhez, kell a kapcsolattartáshoz, valamint az információszerezéshez*”. Ezek a válaszok a korábbi kutatások eredményeivel (Einhorn, 2015; Öveges, Csizér és Dér, 2019) összhangban szintén azt sugallják, hogy a hazai oktatási rendszer még mindig vizsga- és bizonyítványközpontú, azaz a tanulók úgy gondolhatják, hogy egy vizsga abszolválásával automatikusan az adott tudást is megszerzik, holott ez nem feltétlenül van így. Egyik hallgatónk ezenfelül megemlíti azt is, hogy – bár magyar cégeknél nem feltétlen kell a nyelv – sok esetben a munka során elkerülhetetlenül olyan problémák adódnak, amelyeket csak úgy lehet megoldani, ha az alkalmazottak beszélnek valamilyen idegen nyelven. Ezt megerősíti a szakirodalom is, amelyben Sturcz (2010) úgy vélekedik, hogy az idegennyelv-tudás direkt módon befolyásolja a vállalatok versenyképességét.

a szakszókincs feledésbe merül, ha nem használják ezeket a terminusokat a munka során

Mások véleménye szerint a nyelvtudás olyan kompetencia, amely itthon és külföldi cégnél is szükséges, és segít abban, hogy a munkavállalók gyorsabban haladjanak feléle a ranglétrán. Az egyik elsőéves, nyelvvizsgával is rendelkező hallgató úgy véli, hogy angol nyelvből szükséges a szaknyelvismeret, egy másik nyelvből pedig elég a tárgyalási szint, hiszen a cégeknél elsősorban az angoltudásra van szükség, amelyet az angol

nyelvből szerzett nyelvvizsga is bizonyít. Több hallgató kiemelte, hogy a nyelvvizsga-bizonyítvány mellett ugyanakkor valódi, használható nyelvtudásra van szükség még akkor is, ha a válaszadók

elsősorban a nyelvvizsga fontosságát hangsúlyozták. Ezzel kapcsolatban egy elsőéves, nyelvvizsgával nem rendelkező hallgató kifejti: „*a gazdasági kommunikáció egyetlen eszköze a nyelv, és nem a nyelvvizsgától tudunk beszélni, hanem mert megtanultuk*”. Az egyik felsőbb éves, nyelvvizsgával bíró hallgató véleménye szerint fontos a szakmai nyelvvizsga, ám a szakszókincs feledésbe merül, ha nem használják ezeket a terminusokat a munka során. Egy felsőbb éves, nyelvvizsgázott hallgató szintén rámutatott, hogy bár a cégek az állásinterjúknál ellenőrzik a hallgatók nyelvtudását, fontos a nyelvvizsga, hiszen ez egy olyan külső motivációs tényező, ami nélkül kevesebb hallgató szánna rá magát a komolyabb nyelvtanulásra. Ezt a szakirodalomban Märcz (2015) is kiemeli, és rámutat, hogy a sikeres nyelvvizsgák pozitív hatással lehetnek a nyelvtanulók motivációjára és arra ösztönözhetik őket, hogy tovább folytassák a nyelvtanulást. Érdekes információ volt számunkra – amelyet több alkalommal az emberi

erőforrás szakos hallgatók írtak le –, hogy HR-esként is roppant fontos a nyelvismeret, hiszen „*mi leszünk azok, akik az állásinterjúk során megítéljük a pályázók nyelvtudását*”.

Olvashattunk olyan véleményt is, miszerint annak, aki elvégzi a hétféléves képzést, nem volna szabad, hogy gondot

jelentsen a nyelvvizsga megszerzése, egy további megkérdezett viszont kiemelte, hogy az egyetem és a munka rengeteg terhet ró a hallgatókra a nyelvvizsga-kötelezettség nélkül

is, így nem az akarát, hanem az energia és az idő hiányzik a nyelvvizsga letételéhez.

Egy elsőéves, nyelvvizsgával rendelkező és négy felsőbb éves, nyelvvizsgával nem rendelkező hallgató úgy érvelt, hogy nem szükséges a nyelvvizsga. Érveik szerint „*ez foszt meg a diplomától*”, „*nincs mindenkinek egyformán jó nyelvérzéke, és azok az emberek [akiknek nincs nyelvvizsgájuk] nem multiknál fognak elhelyezkedni*”, valamint „*a cégek úgyis felméri a tudást, nem szükséges a vizsgapapír*”. Ez a gondolat szintén összecseng a korábbi kutatások (Novák és Morvai, 2019) eredményeivel, amelyek azt mutatják, hogy sok egyetemista esetében az elsődleges motiváció a nyelvvizsga megszerzésére a diploma kézhezvétele volt. Ez a hozzáállás a Felsőoktatási Törvény 2022-es módosítása fényében akár változhat is, hiszen esetlegesen lesznek olyan intézmények, illetve képzések, ahol a diplomaszerezés feltételeként nem lesz képzési kimeneti követelményként rögzítve a sikeres nyelvvizsga.

Hallgatóink tehát egyértelműen pozitívan értékelik a nyelvvizsga-kötelezettséget, hiszen a megszerzett nyelvvizsga-bizonyítvány előnyt jelent az álláskeresőnél, mivel a potenciális munkaadók vagy kötelezően

előírják a nyelvvizsgát, vagy amennyiben nem, akkor is azokat a pályázókat részesítik előnyben, akik rendelkeznek a nyelvtudást tanúsító okirattal. Azok a fiatal alkalmazottak, akiknek van nyelvvizsgájuk, gyorsabban haladnak a ranglétrán, bevonha-

tóak nemzetközi szinten folyó projektekbe, ugyanakkor nyelvtudásukból a cég is profitál, hiszen erősödik nemzetközi pozíciója. A kötelező nyelvvizsga-bizonyítvány híján csökkenne a

hallgatók nyelvtanulási motivációja, így kevesebben rendelkeznének használható nyelvtudással, ami egyértelműen a munkavállalók értékének csökkenését jelentené.

III. téma: az egyetemi idegen nyelvi és szaknyelvi oktatás megítélése

A hallgatóink által adott válaszok között egyetlen olyat sem találtunk, amelyben a megkérdezett hallgató ne tartotta volna fontosnak és szükségesnek a szaknyelvértéket, ellentétben a felsőoktatási intézmények egyes döntéshozóival (Farkas, 2021), illetve egyes felsőoktatási intézmények nagyon is pragmatikusnak nevezhető idegennyelv-oktatási elképzeléseivel és gyakorlatával (Einhorn, 2022). Volt olyan megkérdezett, aki „ajándéknak” tekinti a nyelvértéket, hiszen sok felsőoktatási intézményben nem kötelező tárgy a szaknyelvi oktatás, azonban Török (2018) véleménye szerint a felsőoktatásnak szükséges a szaknyelvtanítással foglalkoznia, és ezt valamilyen módon biztosítani. Sokszor a hallgatók szabadon választható tárgyként sem tudják a szaknyelvi órát felvenni számos egyetemen, mert hamar betelnek a helyek. A hallgatók szerint a

egyetlen olyat sem találtunk, amelyben a hallgató ne tartotta volna szükségesnek a szaknyelvértéket

szaknyelvi tudás jobb álláshoz segíti őket, és nagy előnyt jelent a munkaerőpiacon való érvényesülés terén, ahogyan ezt *Kurtán és Silye* (2006) már jóval korábban megállapította. Az egyik válaszadó nehezményezi, hogy nem első félévtől lehet az üzleti nyelvet felvenni, hiszen a munkában használt szakszókincset ezeken a kurzusokon lehet elsajátítani, a jó nyelvtudás pedig olyan kompetencia, mely versenyelőnyhöz juttatja a diákokat a munkakeresés alkalmával. A felsőoktatásban való szaknyelvoktatást Bárdos (2015) már

olyan helyzetekben is javasolja minél hamarabb megkezdeni, ha a hallgatók általános nyelvtudása hiányosnak nevezhető. A jó nyelvtudás elsajátításához egyetemi órákra van szükség, hiszen a magántanár nagyon sok hallgató számára drága lenne. Az egyik elsőéves, nyelvvizsgával nem rendelkező hallgató megjegyzi: *„kiválóak ezek az órák [azaz a szaknyelvi órák] azoknak a hallgatóknak, akik nem veszik félvállról ezeket a kurzusokat, és [akik] nemcsak könnyű kreditszerzési formát látnak benne, hanem valós tudást szeretnének hazavinni az órákról”*. Ugyanez a hallgató, valamint egy felsőbb éves, nyelvvizsgával rendelkező válaszadó nyelvi tárgyak esetén magasabb óraszámot javasol. Egy nyelvvizsga nélküli, első hallgató kifejezetten jónak találja azt, hogy kötelező a nyelvóra, hiszen *„a szaknyelvi óra feltétele a jó szakmai kommunikációnak, és ha nem kötelező, akkor nincs motiváció”*. Ugyanez a hallgató a tanárnak is fontos szerepet tulajdonít, kiemelve, hogy tanári magyarázat és motiváció nélkül nem lehet megtanulni a szaknyelvet.

Az egyik elsőéves, nyelvvizsgával nem rendelkező hallgató azt javasolja, hogy a

nyelvtanulást kontextusba kellene helyezni: például az egyetem által szervezett külföldi programok előtt lehessen az adott ország nyelvét tanulni. Ez egybevág *Kurtánnak* (2016) a szaknyelvoktatás céljaira vonatkozó javaslataival: ő a célnyelvi kultúra hallgatókkal való megismertetése mellett érvel.

Ugyanez a diák azt javasolja, hogy szélesebb skálából lehessen azt a nyelvet kiválasztani, amelyet tanulni szeretne. Többen kiemelik, hogy a nyelvoktatás azért fontos, mert a munkahelyeken kiemelt jelentőségű a

nyelvtudás. A válaszadók vélekedései szerint hasznosak a nyelvi kurzusok, hiszen sokan mennek külföldre tanulni, és ehhez is használható tudást

lehet a nyelvórákon szerezni. Egyes hallgatók telekollaborációs együttműködésben vesznek részt a szaknyelvi órákon: véleményük szerint ez az együttműködés abban is segíti őket, hogy jártasságot szerezzenek az online együttműködésben, a diákok közötti kulturális különbségek áthidalásában, valamint alkalmat ad a prezentációs készségek fejlesztésére is. Azok a hallgatók, akik felsőbb évesek, és nem rendelkeznek nyelvvizsgával, szintén egyöntetűen a nyelvórák kötelező tárgyként való szükségességét és hasznosságát hangsúlyozzák. Akad azonban olyan vélemény is, miszerint jobb megoldás lenne, ha a nyelv szabadon választható tárgy lenne.

A megkérdezettek egybecsengő véleménye szerint fontos, hogy a felsőoktatási intézmények biztosítsák a tanterven belül a szaknyelvi képzést, hiszen a hallgatók ezeken a kurzusokon használható szaknyelvi tudást, kommunikációs készséget és olyan egyéb kompetenciákat sajátítanak el, mely előnyt jelent a külföldi tanuláshoz és

nyelvi tárgyak esetén magasabb óraszámot javasol

munkavégzésnél, a tanulmányai alatt folytatott telekollaborációnál, illetve versenyelőnyhöz juttatja a hallgatókat a munkaerőpiacon. Hangsúlyozzák továbbá, hogy a munka során használt szakszókincset a szaknyelvi kurzusokon lehet elsajátítani, ahol meghatározó az oktató szerepe.

IV. téma: az idegen nyelvű szakmai képzés a tanterv részeként

Mind az elsős, mind a felsőbb éves, nyelvvizsgálóval rendelkező hallgatók pozitívan és előnyösnek ítélik meg az idegen nyelven, a tanterv részeként oktatott szakmai órákat:

„jó, hogy olyan tárgyakat tudunk idegen nyelven tanulni, amik előnyünkre lesznek a későbbiekben”. Szabó és Mátó (2015) is hangsúlyozza azt, hogy a munkaadó az idegen nyelvű szakmai tudást várja, amiről az egyik hallgató így ír: „A nyelvvel integrálódunk szakmai csoportokba, ezáltal van egy közös kommunikációs eszköz.” A válaszadók kiemelik azt az előnyt is, miszerint a szakmai tartalom mellett ezeken a kurzusokon fejlődnek az olyan puha készségek is, mint például a prezentációs készség. Egy felsőbb éves

nyelvvizsgáló hallgató kiemeli: „Véleményem szerint szükséges lenne akár minden félévben egy idegen nyelvű szaktárgyat oktatni, így fejlesztve a nyelvtudásukat és növelve a szakmai tudásukat is”. Mások azt hangsúlyozzák, hogy ez a tudás megkönnyíti a naprakész nemzetközi szakirodalomhoz és kutatási eredményekhez való hozzáférést. Ezek a hallgatói válaszok összhangban vannak az idegennyelv-tanárokkal és idegen nyelven szakmai tárgyakat oktató tanárokkal készített korábbi kutatásaink eredményeivel (Fajt

és mtsai., 2022b; 2022c): ezek azt mutatják, hogy a tanárok is fontosnak tartják, hogy a felsőoktatásban elérhetőek legyenek idegen nyelvi órák, illetve legyenek idegen nyelven oktatott szaktárgyak.

Azon első éves hallgatók közül, akiknek nincs nyelvvizsgájuk, ketten támogatják, hogy a szakmai kurzusok maradjanak a válaszható tárgyak között: ők azzal érvelnek, hogy nemcsak idegen nyelven, hanem magyarul is kell tudni a terminológiát. Ez egybecseng a finnországi egyetemek anyanyelven és idegen nyelven művelt terminológiahasználati megközelítésével: a finnek amellet érvelnek, hogy ne szoruljon háttérbe a nemzeti nyelv az angol mellett (Károly, 2017). A többi hallgató pedig egyöntetűen az idegen nyelven kínált szakmai kurzusoknak az előnyeit sorolja fel: „ez a tudás növeli az elhelyezkedési esélyeinket, kijuthatunk vele külföldre is, ami nyitottabbá tesz, hiszen ezáltal kultúrákat ismerünk meg”. A nyelvvizsgálóval nem rendelkező

felsőbb évesek közül is csak ketten vélekednek úgy, hogy nem feltétlenül szükségesek az idegen nyelven tartott szakmai órák, ugyanakkor ők is kiemelik az előnyöket

a munka során használt szakszókincset a szaknyelvi kurzusokon lehet elsajátítani

csakúgy, mint a többiek. Egy válaszadó további nyelvtanulási lehetőségeket is javasol: „kellene szakmai beszélgetéseket vagy előadásokat tartani angolul, esetleg filmklubot, ami közösséget is teremt”.

Összességében elmondható, hogy a hallgatók a tanterv részeként képzelik el az oktatott szakmai órákat, nem idegenkednek attól, hogy ezen órák alatt a puha készségeik is fejlődjenek, és előnyösnek tartják, ha a szakmai és a nyelvtudásuk együttesen a naprakész nemzetközi szakirodalomhoz és

kutatási eredményekhez való hozzáférést is garantálja.

V. téma: a nyelvvizsga-bizonyítvány és a valós nyelvtudás kapcsolata

A kérdésre a válaszadók döntő többsége azt válaszolta, hogy a nyelvvizsga megléte nem egyenlő a biztos nyelvtudással. A szóbeli nyelvvizsgafeladatok tudásmérése kapcsán arról, hogy a vizsgázók mennyire találják autentikusnak a vizsgafeladatokat *Dévény és Loch* (2005) is beszámol. Ők azt találták, hogy a vizsgázók életszerűnek minősítették a BGF Nyelvvizsga- és Továbbképző Központ középfokú gazdasági szakmai nyelvvizsgáját. Válaszadóink közül csupán ketten mondták azt, hogy az ezzel a kérdéssel kapcsolatos véleményük relatív: egyénenként változó, hogy a nyelvvizsga megfelelő nyelvtudást takar-e vagy sem. A többség azzal indokolja ezt a véleményét, hogy bár a nyelvvizsga nyilván mutat valamit, hiszen a nyelvvizsgázás pillanatában volt az illetőnek megfelelő és elegendő nyelvtudása a nyelvvizsga letételéhez, de a vizsga mögötti tudásszint több tényezőtől is függ. Többek között a nyelvvizsga típusától; például a Covid-időszakban letett online nyelvvizsgát könnyebbnek tartották a hallgatók, s ugyanígy az emelt érettségit is könnyebbnek gondolták a C1-es nyelvvizsgánál. A szintek egységesítésre javaslatot is tett egyikük: azt írta, hogy mindenkinek egyforma – például nemzetközileg elismert – nyelvvizsgát kellene tennie, akkor lenne korrekt a mérés. Olyan vélemény is volt, hogy van, aki csupán betanulja a típusfeladatok megoldását a vizsgára, így valós nyelvtudással nem rendelkezik.

Abban az összes válaszadó egyetértett, hogy a nyelvvizsgán meglévő tudás idővel megkopik: ha valaki nem használja rendszeresen a nyelvet és nem tartja szinten a tudását, akkor egy idő elteltével már nem lesz meg az a nyelvtudása, amelyről a bizonyítványt megszerezte. Az az általános vélemény látszik megfogalmazódni, hogy a nyelvvizsga megléte akkor jelent valós tudást, ha annak megszerzése után az illető energiát fektet a nyelvtudás szinten tartásába: „*Úgy tartom, hogy egy idegen nyelvel folyamatosan foglalkozni kell ahhoz, hogy a tudás ne halványuljon el*”. Azt is említették többen, hogy vannak olyanok, akik jól használják a nyelvet, de mégsem mennek el nyelvvizsgázni. Ezzel kapcsolatban az a javaslat hangzott el,

a vizsga mögötti tudásszint több tényezőtől is függ

hogy akinek megvan a megfelelő szintű tudása, annak érdemes megszerzeni a tudását igazoló bizonyítványt is, mert álláskeresésnél sok esetben

szükség van erre is.

Összességében elmondható, hogy a megkérdezett hallgatók – függetlenül attól, hogy van-e nyelvvizsgájuk, van nincsen – egyetértenek abban, hogy a nyelvvizsga megléte nem feltétlenül jelent biztos és versenyképes nyelvtudást, pusztán egy mérföldkövet a nyelvtanulás útján. A válaszadók úgy gondolják, hogy a valós nyelvtudás megtartásához és elmélyítéséhez folyamatos gyakorlás és nyelvhasználat szükséges.

VI. téma: a nyelvvizsga fontossága a munkaerőpiacon

Számos hasonlóságot találunk a válaszadók vélekedésében a fenti II. és a jelen VI. téma kérdéskörei vonatkozásában. A hallgatók többsége fontosnak tartja a nyelvvizsga

meglétét abban a munkaerőpiaci szegmensben, ahol később el akar helyezkedni. Az emberi erőforrás szakos hallgatók az önéletrajzot és a kiválasztási folyamat első lépéseit említették meg, mint olyan pontokat, amelyek során a munkaadók már szelektálnak a jelentkezők közül a nyelvtudás alapján: „*rengeteg helyen az első kérdésnél, ami az lesz, hogy rendelkezünk-e nyelvvizsgával, el fog dönteni, hogy egyáltalán szóba állnak-e velünk*”. A legtöbben olyan indokokat hoztak fel a nyelvvizsga szükségességére, mint a nemzetközi munkaerőpiac elvárásai, a munkalehetőségek nagyobb tárháza, versenyelőny, magasabb fizetés, de megjelennek olyan előnyök is, mint pl. az, hogy kinyílik a nyelvtudással rendelkezők számára a világ, nyitottabbak lesznek, és más kultúrákkal érintkezhetnek. A megkérdezettek említették még, hogy a nyelvvizsga megszerzése olyan sikerélményt ad, amely révén egyrészt jobb kommunikációs készségekre, másrészt nagyobb magabiztosságra is szert tesznek. Többen úgy vélekednek, hogy vezető pozícióban nagyon fontos a magas szintű nyelvtudás, és egy jó álláshoz akár több nyelv ismerete is szükséges. Ezt alátámasztja Horváth-Csikós és Juhász (2021) kutatása, akik azt találták, hogy a nyelvismeret egyike a munkaadók által elvárt legfontosabb készségek egyikének. Ezek a vélemények részben ellentmondanak az idegennyelv-tanárokkal és idegen nyelven szakmai tárgyakat oktató tanárokkal készített korábbi kutatásaink eredményeinek (Fajt és mtsai., 2022b; 2022c): ezekben a vizsgálatokban a megkérdezett tanárok úgy vélekedtek, hogy a nyelvvizsga megléte nem ennyire fontos a munkáltatók számára.

tisztában vannak a munkaerőpiac elvárásaival

Jelen témakörben ismét megjelenik az a vélemény a felsőbb éves, nyelvvizsgával nem rendelkező hallgatóknál, hogy egyes szakmák esetében nem feltétlenül szükséges a nyelvvizsga, bár az egyik hallgató elismeri, hogy a nyelvtudásra bárkinek, bármilyen kontextusban szüksége lehet. Ehhez hasonlóan nyilatkozik több más hallgató is: bár fontos a nyelvvizsga megléte, mert az bizonyítékot nyújt valamilyen szintű nyelvtudás meglétére, de annál még fontosabb a valós és jó nyelvtudás.

A válaszadók megosztották a nyelvvizsgálás munkaerőpiaci szerepét illetően. A vizsgázást támogató hallgatók fontosnak tartják a nyelvvizsgák letételét; különösen, ha valaki vezetői ambíciókkal rendelkezik, és a későbbiekben ilyen posztot kíván betölteni. A vizsgázást nem feltétlenül támogatók szerint nem minden szakma vonatkozásában szükséges a nyelvvizsga. Abban viszont egyetértés mutatkozik, hogy a valós és jó szintű nyelvtudás érték. Összességében véve megállapíthatjuk, hogy a válaszadók többsége amellezt érvel, hogy a nyelvvizsga legyen feltétele a diplomaszerezésnek és ebből kiindulva könnyen elképzelhető, hogy ezt a véleményt már azért fogalmazzák meg, mert tisztában vannak a munkaerőpiac elvárásaival, ahol szerintük a nyelvvizsga megléte megkövetelt.

VII. téma: a diplomázáshoz szükséges nyelvvizsgakényszer eltörlésének hatásai

A nyelvvizsgával rendelkező hallgatók mindegyike a nyelvvizsga eltörlésének vélt negatív következményeit említette, azonban

akiknek nincs nyelvvizsgájuk, azok a negatívumok mellett lehetséges pozitív hozadékokat is felsoroltak. A hallgatók meglemlíteték, hogy a nyelvvizsga hiánya mind az elhelyezkedni kívánó friss diplomások, mind a vállalatok szempontjából hátrányos lenne: amennyiben csökkenne a nyelvtanulási hajlandóság, akkor a friss diplomások nehezebben tudnának álláshoz jutni, a munkaadók vélhetőleg nem rendelkeznenek eléggé kvalifikált munkaerővel ahhoz, hogy nemzetközi környezetben is megállják a helyüket, hiszen nem lenne elég idegen nyelvet beszélő alkalmazottjuk. Ezek a gondolatok igen hasonlóak azokhoz, amelyeket egy korábbi kutatásban nyelvtanárok és idegen nyelven oktató szaktanárok fogalmaztak meg a nyelvvizsga-moratóriummal kapcsolatosan (Fajt és mtsai., 2022c). Természetesen a válaszadók itt nyilván abból kiindulva alakították ki véleményüket, hogy akinek nyelvtudása van, az nyelvvizsgázik is, illetve hogy aki nyelvvizsgázott, annak valós nyelvtudása is van.

A válaszadó hallgatók a nyelvtudást egyfajta tájékozottságnak, illetve kommunikációs képességnek tartják. Többen kiemelik, hogy bár a nyelvvizsga nem egyenlő a nyelvtudással, a nyelvvizsga-kötelezettség mégis olyan motivációt jelent, amelynek hiányában a nyelvtanulási kedv jelentősen csökken. A nyelvvizsgával nem rendelkező első éves hallgatók közül néhányan meglemlítik, hogy nyelvvizsga nélkül a diploma is veszít az értékéből, továbbá aggodalmukat fejezik ki, hogy nyelvtudás hiányában a fiatalok nem fogynak tudni együttműködni, nyitni a világ felé, kommunikálni, illetve tapasztalatokat szerezni. A válaszadók meglemlítik, hogy

munkába álláskor
szembesülnek majd azzal,
hogy a nyelv szükséges a
munkájukhoz

nyelvvizsgázási kötelezettség nélkül a hallgatók a munkába álláskor szembesülnek majd azzal, hogy a nyelv szükséges a munkájukhoz, és hogy a nyelvtanulás végeredményben elkerülhetetlen. Ez egybevág azon munkáltatói véleményekkel, amelyeket Horváth-Csikós és Juhász (2021) talált. Ahogyan az egyik válaszadó rámutat: „a nyelvvizsga meglelte egy szükséges lépés a valódi, versenyképes tudáshoz”. Egy másik, nyelvvizsgával rendelkező felsőbb éves hallgató úgy véli, hogy a nyelvvizsga „fontos marad [ott], ahol a környezet motivált, és a nemzetköziség, valamint a tág világszemlélet jellemző”. A válaszok tükrében elmondható tehát, hogy a hallgatók ellenzik a nyelvvizsga eltörlését, hiszen az egy fontos nyelvtanulási motivációs tényező, és megbízható nyelvtudás, illetve nyelvvizsga híján a megszerzett diploma veszít az értékéből.

A válaszadók közül többen is meglemlítik a nyelvvizsga külső motivációs hatását – amelyre Cizér és Öveges (2021) kutatása is rámutat. Egyikük szerint a nyelvtanulási kedvnek ideális esetben belső motivációból kell fakadnia, ugyanakkor hangsúlyozza a nyelvtanulást szerepét a belső motiváció kialakításában:

A legideálisabb helyzet az lenne, ha a nyelvtanulási motiváció belülről, a nyelv szeretete miatt keletkezne. Szerintem viszont ennek a kialakulásában sokat segítenek a tantervben lévő nyelvórák. Az iskolában kialakulhat bennünk a belső motiváció is, mert az élet számos területén érzékelhetjük, mennyivel jobb érteni más nyelveken is. A nyelvvizsga eltörlésével csökkenhet a generációk nyelvtanulási motivációja, ami

nem csak az elhelyezkedésben jelent majd hátrányt, de a magyar munkaerőpiac versenyképességét is csökkenti majd az idegen nyelv (főként az angol) nem ismerete.

A hallgató tehát kiemeli a szaknyelvi órák fontosságát, azok motiváló hatását, valamint felhívja a figyelmet arra a veszélyre, hogy a nyelvvizsga eltörlése negatívan befolyásolja majd az elhelyezkedési lehetőségeket és a magyar munkaerőpiac vonzerejét.

A nyelvvizsgával nem rendelkező felsőbb éves hallgatók elsősorban szintén a kötelező nyelvvizsga-kötelezettség eltörlésének hátrányait említik: *„A diplomát kapott, de nyelvvizsgával nem rendelkező fiatalok versenyhelyzetben az egy-egy pozíció megszerzéséért való küzdelemben is hátrányba kerülhetnek.”*; *„[...] cégvezetőként azt hívnám be interjúra, aki rendelkezik nyelvvizsgával”*. Ugyanakkor emellett említést tesznek egy-két pozitív hatásról is, mint pl.: más elfoglaltságra több idő marad, csökken a nyelvtanulás okozta stressz a nyelvvizsga-kötelezettség hiányában, valamint egy hallgató véleménye szerint pont a nyelvvizsga kötelező mivolta az, ami a hallgatók kedvét szegi a nyelvtanulást illetően. Az egyik válaszadó tágabb perspektívából tekint a kérdésre, és kiemeli, hogy egyetért a nyelvvizsga-kötelezettséggel, ugyanakkor a sikeres nyelvtanuláshoz meg kellene reformálni a közoktatást.

Összegezve: a nyelvvizsgát birtokló hallgatók a nyelvvizsga-kötelezettség eltörlésének negatív következményeit említik, a nyelvvizsgával nem rendelkezők pedig pozitív hatásokat is említenek. Negatív következmény lehet, hogy a friss diplomások vagy az elhelyezkedni kívánók nem

rendelkeznek majd megfelelő nyelvismerettel, ami kihathat a vállalatokra is. Ezenkívül nyelvvizsga-kötelezettség hiányában a motiváció csökkenésére és a fiatalok körében a nyelvismeret hiányában potenciálisan kialakuló világtól való elszigeteltségre hívják fel a figyelmet. A válaszadók pozitívként a nyelvtanulás okozta stressz és a vizsgakényszer miatti demotiváltság elmaradását hozták fel.

VIII. téma: szaknyelvi órákon való részvételi hajlandóság a diplomázáshoz előírt nyelvvizsga-kötelezettség hiányában

A hallgatók döntő többségükben szívesen felvennék az ingyenesen nyújtott szaknyelvi órákat még abban az esetben is, ha a nyelvvizsga nem lenne a diploma előfeltétele. Egyetlen hallgató mondta azt, hogy nem venné fel a szaknyelvi órákat, mert nem szeret csoport előtt idegen nyelven szerepelni, és ezért inkább otthon egyedül, magántanárral vagy kis csoportban tanulná a szaknyelvet. Pár hallgató véleménye viszont az,

hogy akkor vennék fel a nyelvórákat, ha a nyelvoktatás ingyenes maradna, ha az órák beleillene az órarendjükbe, ha a nyelv szabadon választható, de kreditet adó tárgy lenne – és persze

magától az adott idegen nyelvtől is függne a döntésük.

A többi hallgató egyetért abban, hogy a szaknyelv elsajátítása hasznos, sőt elengedhetetlen előnyt jelent a munkaerőpiacon, segít a külföldön való elhelyezkedésben, és általa értékes munkaerővé válik valaki. Többen említették, hogy szeretnek nyelvet

a fiatalok körében a nyelvismeret hiányában potenciálisan kialakuló, világtól való elszigeteltség

tanulni, élvezik a szaknyelvi órákat, ezért is örülnek az ingyenes lehetőségeknek, és mindenképpen kihasználnák az ebben rejlő lehetőségeket. Volt olyan is, aki megemlítette, hogy akár két nyelvet is szívesen tanulna egyetemi tanulmányai alatt. Több hallgató a szakirodalom-olvasást és általában az idegen nyelven való kutatási tevékenységet is megemlítette indokként az idegen nyelv ismeretének fontossága vonatkozásában.

Elmondható, hogy a hallgatók döntő többsége látja a szaknyelvi oktatás fontosságát, megérti, hogy ez a hallgatók érdeke, és értékeli a nyelvtanulás lehetőségét. Ahogyan egy hallgató látja:

Igen, nekem szükségem van külső ösztökélésre. Ha van lehetőség, hogy ezeket a segítségeket megkapjam a jövőmhöz, és ráadásul ingyen az egyetem berkei között, természetesen élek a lehetőséggel, és biztosan nem szalajtom el ezt az alkalmat, még akkor sem, ha magára a papírra/bizonyítványra nincsen szükségem.

Tehát a hallgatók értéklik az egyetem által nyújtott ingyenes szaknyelvi órákat, és még akkor is kihasználnák ezt a lehetőséget, ha nem lenne kötelező a nyelvvizsga. Azonban a fizetős nyelvi órák esetében már nem ilyen egyértelmű a helyzet.

Míg egy kivétellel az összes hallgató felvenné az ingyenes szaknyelvi tárgyakat akkor is, ha nem kellene kötelezően nyelvvizsgát tenni, addig abban az esetben, ha ezekért az órákért fizetni kellene, már nagyon megváltozik a kép. A megkérdezett 19 hallgatóból csupán három mondta, hogy szívesen fizetne is a képzésért, nyolc hallgató

egyértelműen elzárkózott a fizetéstől, nyolc fő pedig feltételekhez kötné a fizetős órák felvételét. Azok, akik fizetnének a nyelvi képzésért, a már korábban felsorolt indokokat említik, főként a szaknyelv hasznosságát és a vele járó előnyöket.

Azok, akik nem fizetnének a szaknyelvi képzésért, egyértelműen a felsőokta-

tással járó magas költségekkel indokolják döntésüket, és alternatívákat keresnének a szaknyelvi ismeretek elsajátítására, pl. külföldi munkavállalás vagy internetes források segítségével képeznék magukat, személyre szabott magánórákat vagy egyéb, egyetemen kívüli kurzusokat végeznének el. Az a nyolc hallgató, aki feltételhez kötné, hogy hajlandó lenne-e fizetni az egyetem által nyújtott szaknyelvi órákért, elsősorban az ártól tenné ezt függővé. Ha ugyanazért a pénzért magánórát is tudna venni, akkor inkább azt választaná, mert úgy több figyelem jutna rá, és rugalmasabb időbeosztásban tanulhatna, viszont szüksége lenne tanárra, mert egyedül nehezebb a nyelvtanulás. A válaszadók elvárják, hogy „jó áron jó képzést kapjanak a hallgatók”. Fontos az oktató is persze, aki legyen jó hírű, esetleg olyan, akit már ismernek. Vidéki hallgatónál fontos szempont lenne az, hogy az otthonához közelebbi megoldást tudjon keresni, amely számára egyben időtakarékos megoldást is jelent. Többben megemlézték, hogy jó lenne magasabb óraszámban tanulni az idegen nyelvet, és mindezt magasabb kreditértékű órák során.

A válaszok tükrében az a vélemény látszik kialakulni, hogy a megkérdezett hallgatók többsége szükségesnek és fontosnak tartja a szaknyelvi és idegen nyelvű szakmai képzést, mivel a munkaerőpiacon jól

használható nyelvtudásra szeretnének szert tenni, ezért igénylik az egyetem által kínált ingyenes kurzusokat.

5. KONKLÚZIÓ

Összegzőképpen elmondhatjuk: kutatásunkból egyértelműen kiderült, hogy a megkérdezett hallgatók a nyelvtanítás és a nyelvtudás fontossága mellett tették le voksukat. Érzékelhető, hogy nyelvvizsgával rendelkező résztvevőink általánosságban fontosnak tartják, hogy a diploma megszerzéséhez szükség legyen nyelvvizsgára, de a nyelvvizsgával nem rendelkező felsőbb éves hallgatók a jövőben szívesen vennék, ha nem lenne kötelező a nyelvvizsgázás, azonban ők is a nyelvismeret fontosságát hangsúlyozzák. A megkérdezettek a legkülönbözőbb okokat sorolták fel, amiért egy fiatal nem léphet az álláspiacra nyelvismeret nélkül: hallgatóink szerint a nyelv nemcsak kommunikációs eszköz, hanem megkerülhetetlenül része a 21. században elvárt munkavállalói készségeknek. Mind az első, mind a felsőbb évfolyamos hallgatók fontosnak tartják a szaknyelvi órákat függetlenül attól, hogy rendelkeznek-e nyelvvizsgával, de csak nagyon kevesen mondták, hogy számos egyéb kiadási mellett fizetnének a nyelvi képzésért. Hallgatóink véleménye szerint az idegen nyelvű szaknyelvtanításon kívül az idegen nyelvű szakmai és készségfejlesztő órák is sokat segítenek a nyelvtudás fejlesztésében, karbantartásában, és a hallgatók ezeket a kurzusokat is jó lehetőségnek tartják a

nyelvtudás elmélyítésére, illetve szinten tartására. Sokan hangsúlyozták az oktató meghatározó szerepét is.

Érdekes tapasztalat számunkra, hogy bár a hallgatók hangsúlyozzák, hogy a nyelvvizsga megléte nem minden esetben takar aktív és magas szintű nyelvtudást, a hallgatóknál sok esetben mégis egybeesik a nyelvvizsga és a nyelvtudás. Minden válaszadónk kiemeli, hogy a nyelvvizsgától függetlenül nagyon fontos a nyelvtudás, amely nem csak az egyéni boldogulást segíti, hiszen a nyelveket beszélő munkavállalók az adott cég és egész Magyarország versenyképességét és sikerességét is befolyásolják. A válaszadók rendkívül fontos szerepet tulajdonítanak ugyanakkor a nyelvvizsgának: a hallgatók szerint a nyelvvizsga olyan külső motivációs tényező, amely nélkül sokkal kevesebben tanulnának meg használható szinten egy vagy több idegen nyelvet, s ez negatív következményekkel járna. Szintén sokak véleménye, hogy ha valaki rendelkezik a kellő tudásszinttel, akkor érdemes letennie a nyelvvizsgát, hisz a bizonyítvány előnyt jelent az állásinterjúban.

sok esetben egybeesik a nyelvvizsga és a nyelvtudás

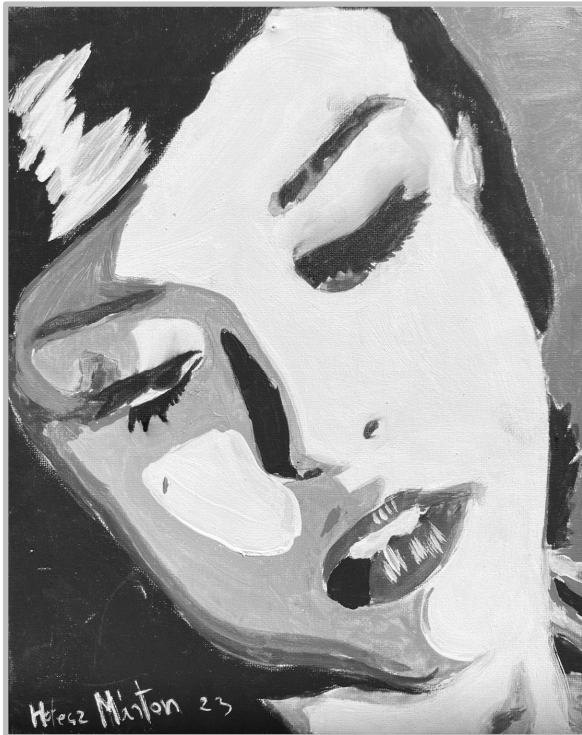
Kutatásunk korlátaiként említhetjük, hogy mintánk elég kicsi, hiszen kvalitatív kutatást végeztünk, amelynek egyébként sem célja a reprezentativitás, így természetesen eredményeink sem reprezentatívak az alacsony elemszám (n = 19) miatt. Ennek fényében a tanulmányban ismertetett eredmények pusztán lehetséges tendenciákat rajzolnak ki egy gazdasági képzést nyújtó egyetem és annak hallgatói vonatkozásában.

IRODALOM

- Bárdos J. (2015, szerk.): *Az anyanyelv és az idegen nyelvek tanításának elmélete és gyakorlata*. EKF Líceum Kiadó, Eger.
- Czervan, A. (2019): „A kormányzat is tudja, hogy baj lehet” – a nyelvvizsga-követelmény enyhítését javasolja a HÖÖK. Letöltés: https://eduline.hu/erettsegi_felveteli/20191014_A_kormanyzat_is_tudja_hogy_baj_lesz_ezt_javasolja_a_HOOK_a_nyelvvizsgakovetelmeny_enyhitesere (2022. 10. 15.).
- Csizér K. és Öveges E. (2018): *Vizsgálat a köznevelésben folyó idegennyelv-oktatás kereteiről és hatékonyságáról. Kutatási jelentés*. Letöltés: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/sajtoszoba/nyelvoktatasi_kutatasi_jelentes_2018.pdf (2022. 10. 15.).
- Csizér K. és Öveges E. (2021): Idegennyelv-tanulási motivációs tényezők és a nyelvi vizsgák Magyarországon: Összefüggések vizsgálata egy kérdőíves kutatás segítségével. *Modern Nyelvoktatás*. **25**, 3–4. sz., 86–101.
- Dévény Á. és Loch Á. (2005): A szóbeli vizsgafeladatok értékelése a vizsgázók szemszögéből (Vizsgafeladatok valós nyelvi tevékenységeket?). In: Silye Magdolna (szerk.): *Porta Lingua – 2005. Szakmai nyelvtudás – szaknyelvi kommunikáció*. SZOKOE, Debrecen. 295–304.
- Dörnyei Z. (2005): *The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition (1st ed.)*. Routledge, New York. DOI: 10.4324/9781410613349
- Einhorn Á. (2015): Pedagógiai kultúraváltás az idegennyelv-tanításban? Vitaindító. *Modern Nyelvoktatás*. **21**, 4. sz., 48–58.
- Einhorn Á. (2022): Az idegennyelv-tanítás célja és tartalma a felsőoktatásban. *Modern Nyelvoktatás*. **22**, 3–4. sz., 6–26. DOI: 10.51139/monye.2022.3-4.6.26
- Elo, S. és Kyngäs, H. (2007): The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*. **62**, 1. sz., 107–115. DOI: 10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x
- Európai Bizottság (2017): *Európai szemeszter – Tematikus tájékoztató: A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya*. Letöltés: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_tertiary-education-attainment_hu.pdf (2022. 10. 15.).
- Európai Szakképzés-fejlesztési Központ (2010a): *Skills supply and demand in Europe: medium-term forecast up to 2020*. Publications Office of the European Union, Luxembourg. Letöltés: https://www.cedefop.europa.eu/files/3052_en.pdf (2022. 10. 15.).
- Európai Szakképzés-fejlesztési Központ (2010b): Briefing note – Jobs in Europe to become more knowledge- and skills-intensive. Letöltés: https://www.cedefop.europa.eu/files/9021_en.pdf (2022. 10. 15.).
- Eurostat (2016): *Foreign language skills statistics*. Letöltés: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Foreign_language_skills_statistics (2022. 10. 15.).
- Fajt B. (2021): Hungarian secondary school students’ extramural English interests: The development and the validation of a questionnaire. *Working Papers in Language Pedagogy*. **16**, 36–53.
- Fajt B., Bánhegyi M., Vékási A. és Cseppentő K. (2022a): Nyelvtanári és -oktatói vélemények a nyelvvizsga-moratóriumról: egy pilot kutatás bemutatása. In: Bocz Zs. és Besznyák R.: *Porta Lingua – 2022. 1. szám*, 123–129. DOI: 10.48040/PL.2022.1.12
- Fajt B., Bánhegyi M., Vékási A. és Cseppentő K. (2022b): Diploma nyelvvizsga nélkül? A nyelvvizsga-moratórium margójára nyelvtanárok és idegen nyelven szaktárgyakat oktatók véleményei. *Modern Nyelvoktatás*. **28**, 3–4. sz., 71–91. DOI: 10.51139/monye.2022.3-4.71.91
- Fajt B., Bánhegyi M., Vékási A. és Cseppentő K. (2022c): Nyelvtanárok és idegen nyelven oktató szaktanárok nyelvvizsga-moratóriummal kapcsolatos véleményei: Egy kérdőíves felmérés eredménye. In: Molnár Gy. és Tóth E. (szerk.): *Új kutatások a neveléstudományokban 2021: A neveléstudomány válaszai a jövő kihívásaira*,

- Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság, Szeged, Budapest. 20–29.
- Fajt B., Török J. és Kövér P. (2021): Egyetemi hallgatók digitális oktatással kapcsolatos véleményei: Egy feltáró kutatás eredményei. *Iskolakultúra*. 31. 6. sz., 72–83.
- Farczádi Bencze T., Jakus E., Kránicz E., Öveges E. és Perge G. (2020): *Tantervi és módszertani útmutató füzetek. Útmutató az idegen nyelv tantárgy tanításához*. Oktatás 2030 – Eszterházy Károly Egyetem.
- Farkas J. (2021): A gazdasági szaknyelvtanítás helyzete a Közép-Kelet Európai országok felsőoktatási intézményeinek rendszerében (Magyarország, Szlovákia, Románia összehasonlító vizsgálata). Doktori Értekezés. Debreceni Egyetem.
- Fekete A. és Csépes I. (2018): B2-es szintű nyelvvizsga bizonyítvány: Útlevél a diplomás élethez, társadalmi mobilitáshoz. *Iskolakultúra*. 28. 10–11. sz., 13–24. DOI: 10.17543/ISKKULT.2018.10-11.13
- Glaser, B. G. és Strauss, A. L. (1967): *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Aldine de Gruyter, New York.
- Grau, M. (2009): Worlds apart? English in German youth cultures and in educational settings. *World Englishes*. 28. 2. sz., 160–174. DOI: 10.1111/j.1467-971X.2009.01581.x
- Horváth-Csikós G. és Juhász T. (2021): A puha (soft) és a kemény (hard) készségek munkaerőpiaci szükségessége. *Educatio*. 30. 3. sz., 532–542. DOI: 10.1556/2063.30.2021.3.13
- Imre A. (2007): Nyelvtanítás, nyelvtanulás, nyelvtudás a középfokú iskolákban. In: Vágó I. (szerk.): *Fókuszban a nyelvtanulás*. Oktatókutatás és Fejlesztő Intézet, Budapest. 107–136.
- Józsa K. és Imre I. A. (2013): Az iskolán kívüli angol nyelvű tevékenységek összefüggése a nyelvtudással és a nyelvtanulási motivációval. *Iskolakultúra*. 23. 1. sz., 38–51.
- Károly A. (2021): A finnországi kötelező egyetemi nyelvi képzés egy lehetséges megvalósítási módja: A Jyväskyläi Egyetem Nyelvi Központjának új képzési programja. II. rész. *Modern Nyelvtanítás*. 23. 4. sz., 50–67. Letöltés: <https://ojs.elte.hu/modernnyelvok/article/view/1685> (2022. 10. 15.).
- Kurtán Zs. és Silye M. (2006): *A szaknyelvi oktatás a magyar felsőoktatás rendszerében*. Oktatási Minisztérium, Budapest.
- Kurtán Zs. (2016): Szaknyelvtanítási folyamatok nyelvpedagógiai alapjai. In: Reményi A. Á., Sárdi Cs. és Tóth Zs. (szerk.): *Távlatok a mai magyar alkalmazott nyelvészetben*. Tinta Könyvkiadó, Budapest. 110–117.
- Lajtai Á. (2020): Hungarian EFL learners' extramural contact with English. In: Geld, R. és Krevelj, S. L.: (szerk.): *UZRT 2018: Empirical studies in applied linguistics*. FF Press, Zagreb. 128–149.
- Magyarország Kormánya (2018): Magyarország 2018. évi nemzeti reform programja. Letöltés: <https://2015-2019.kormany.hu/download/3/c0/61000/2018-european-semester-national-reform-programme-hungary-hu.pdf> (2023. 11. 08.).
- Márcz R. (2015): Az ECL nyelvvizsga vizsgázókra gyakorolt hatása: Egy kérdőíves felmérés eredményei: Előtanulmány. *Iskolakultúra*. 25. 2. sz., 48–57. DOI: 10.17543/ISKKULT.2015.2.48
- Nikolov M., Ottó I. és Öveges E. (2009): *Nyelv és szakma? Nyelvtanítás és nyelvtanulás a szakképző intézményekben*. Oktatásért Közalapítvány, Budapest.
- Nikolov M. és Vigh T. (2012): Az idegen nyelvek tanulásának eredményessége. In: Csapó B. (szerk.): *Mérlegben a magyar iskola*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 241–288.
- Ottó I. és Nikolov M. (2003): Magyar felsőoktatási intézmények elsőéves hallgatóinak nyelvérzéke. *Iskolakultúra*. 13. 6–7. sz., 34–44.
- Öveges E. és Csizér K. (2018, szerk.): *Az idegennyelv-oktatás keretei és hatékonysága a köznevelésben. Kutatási jelentés*. Emberi Erőforrások Minisztériuma – Oktatási Hivatal, Budapest. Letöltés: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/sajtoszoba/nyelvoktatasi_kutatasi_jelentes_2018.pdf (2022. 10. 15.).

- Öveges E., Csizér K. és Dér K. (2019): Az idegennyelv-tanítás iskolai szintű szabályozása: Keretek, célok és megközelítések. *Modern Nyelvoktatás*. 25. 1. sz., 3–14.
- Strucz Z. (2010): A munkaadók nyelvi elvárásai a szakértelmiséggel szemben: 2010. *Modern Nyelvoktatás*. 16. 4. sz., 7–17.
- Szabó Cs. M. és Mátó F. (2015): A munkaerőpiac elvárása: Idegennyelv-tudás. In: András I, Rajcsányi-Molnár M. és Németh I. (szerk.): *Nyelvi terek*. DuF Press, Dunaújváros. 9–28.
- Szalai B. (2021. 05. 27.): Magyarországon tömegével végeznek nulla nyelvtudású mérnökök, állítja a szakértő. *Szabad Európa [online]*. Letöltés: <https://www.szabadeuropa.hu/a/nyelvtanulas-idegen-nyelv-nyelvtudas-rozgonyi/31272946.html> (2022. 10. 15.).
- Teczár Sz. (2019. 08. 28.): Íme a hivatalos adat: Tízezrek bukkanták a felvételit a kormány szigorítása miatt. *Magyar Narancs*. Letöltés: <https://magyarnarancs.hu/belpol/megszereztuk-az-adatokat-hatalmas-gondban-lesznek-a-videki-egyetemek-a-kotelezo-nyelvvizsga-miatt-122504> (2022. 10. 15.).
- Tóth Zs. (2015): Befolyásolja-e a szorongás a nyelvtanulás eredményességét? *Modern Nyelvoktatás*. 21. 1. sz., 18–31.
- Török I. (2018): Gondolatok a felsőoktatás (saját) feladatairól. *Köz-Gazdaság*. 2018. 4. sz., 199–213. DOI: 10.14267/RETP2018.04.10

Holecz Márton (8. osztály) –
2023, tempera, filc, vászon